

Хорошенко С. И. Основные направления украинно-литовского военно-политического сотрудничества

Статья посвящена сотрудничеству Украины и Латвии в военной и политической сферах. Автором исследована договорно-правовая база указанного сотрудничества, важность сотрудничества для евроинтеграционного курса Украины и перспективы на будущее.

Ключевые слова: Сотрудничество, перспективы, соглашения, встречи.

Khorosheniyk S. Main areas of ukraine-lithuania military and political cooperation

Article is devoted to cooperation between Ukraine and Latvia in the military and political spheres. The author investigated the legal framework of this cooperation, the importance of cooperation for European integration course of Ukraine and prospects for the future.

Keywords: Cooperation, prospects, deals and meetings.

УДК 323.28

Ткач Володимир Федорович,
кандидат політичних наук

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ: ХАРАКТЕРНІ РИСИ, ВИКЛИКИ І ЗАГРОЗИ

У статті досліджуються характерні риси міжнародного тероризму на сучасному етапі, пов'язані з ним виклики та загрози для України.

Ключові слова: тероризм, характерні риси, виклики, загрози.

Тривалий час тероризм розглядався лише в якості проблеми внутрішньої безпеки кожної окремої країни. Сучасний міжнародний тероризм наочно показав обмеженість такого підходу. На сьогодні він є складною науковою проблемою, розв'язання якої потребує застосування системно-комплексного міжгалузевого підходу. Зарубіжні і вітчизняні філософи, політологи, історики, державознавці, юристи досліджують та систематизують сучасний тероризм за різними ознаками, пропонуючи специфічні критерії класифікації та визначаючи характерні риси, що природно відображає багато вимірність і складність цього явища. Аналіз наукових робіт і нормативно-правової бази з розглянутої проблематики показав, що дотепер не вироблена загальноновизнана наукова теорія тероризму і політичного насильства. До цього часу не знайдено чіткого, єдиного і загальноновизнаного визначення міжнародного тероризму. А з огляду на те, що тероризм еволюціонує, глобалізується, трансформується і набуває транснаціональних рис, проблема вивчення даного феномену, викликів та загроз є актуальною і для нашої країни.

З огляду на міжнародний характер проблеми вивчення тероризму автором статті було проаналізовано роботи вітчизняних та зарубіжних терологів (зокрема, В. Антипенка, М. Гуцало, М. Дмитренко, В. Ємельянова, В. Зеленецького, В. Ліпкана, Ю. Марченка, В. Кубальського, Ю. Антоняна, Т. Бояр-Созонович, О. Князева, Е. Кожушка, В. Лакера, В. Лунєєва, Є. Ляхова, І. Міхеєва, Л. Моджоряна, Б. Мильнікова, А. Новикова, О. Шелковнікової, А. Юр'єва, І. Яковенка та ін.); досліджено характерні риси феномену міжнародного тероризму та визначено актуальність викликів та загроз для України.

Вплив сучасного тероризму на суспільно-політичний розвиток людства розглядається у спеціальних працях В. Вітюка, І. Гармашова, О. Грачова, С. Єфімова та ін. Серед робіт такого характеру помітно виділяється дисертаційна робота І. Гармашова, який, окрім всього іншого, ставить на меті завдання «розкрити причини і соціальні передумови проявів тероризму у сучасних умовах на основі ідеології тероризму, її модифікації та особливостей» [8]. «Діяльність світової спільноти, – пише, зокрема, І. Гармашов, – є вкрай

незадовільною: сили та засоби країн розпорошено по багатьох міжнародних організаціях, вони не скоординовані, їх удосконалення залежить від суперечливих політичних та економічних обмежень між державами, нагальні питання удосконалення взаємодії у протидії терористичним проявам знаходяться під тиском бюрократичних процедур» [8, с. 22].

Важливу групу складають наукові розробки із питань протидії тероризму в контексті проблем міжнародної та національної безпеки (Г. Адлер, В. Антипенко, І. Бідзюра, В. Буткевич, І. Варзар, В. Вознюк, Ю. Гармашов, В. Глушков, В. Глущенко, М. Гуцало, В. Денисов, М. Дмитренко, В. Ємельянов, І. Кресіна, В. Крутов, І. Курас, І. Лазарев, В. Ліпкан, А. Мацко, А. Машкова, М. Сенченко, І. Хижняк та ін.). Г. Адлер, зокрема, акцентує увагу на міжнародних правовідносинах «за участю України в сфері боротьби з тероризмом як злочином міжнародного характеру» [6, с. 4].

Проте, в цілому не було спеціальних досліджень щодо визначення характерних рис міжнародного тероризму на сучасному етапі, актуальності загроз та викликів «ісламістського» тероризму для України, механізму виявлення та протидії з урахуванням ступені їх реальної загрози національній безпеці нашої держави.

Актуальність і недостатня розробленість проблеми зумовила вибір теми статті: «Особливості міжнародного тероризму: характерні риси, виклики і загрози».

Метою статті є аналіз характерних рис міжнародного тероризму на сучасному етапі та викликів і потенційних загроз для України.

Для досягнення мети автор застосовував фактологічний та функціональний методи аналізу, порівняльний метод, системний підхід та узагальнення.

Міжнародний тероризм – явище багатогранне і складне, про що може свідчити відсутність будь-якого єдиного понятійного підходу на міжнародному рівні. Наприклад, Державний департамент США визначає його як «тероризм, що стосується громадян і території більш ніж однієї країни». Тероризм стає міжнародним, підкреслює Л. Моджорян [13], коли:

- як терорист, так і жертви тероризму є громадянами однієї держави чи різних держав, але злочин вчинений за межами цих держав;
- терористичний акт спрямований проти осіб, що захищені міжнародним правом;
- підготовка до терористичного акту ведеться в одній державі, а здійснюється в іншій;
- вчинивши терористичний акт в одній державі, терорист переховується в іншій і постає питання про його видачу.

У контексті нашої статті ми визначаємо міжнародний тероризм як терористичні акти, направлені у кінцевому підсумку на знищення або розхитування сучасної політичної системи світу та розділяємо думку сучасних терологів, що характерними рисами міжнародного тероризму на сучасному етапі є:

- специфічна мета – реалізація альтернативного глобального проекту політичного розвитку світу. Головною метою міжнародного тероризму є перевлаштування світу на інших, більш справедливих, на думку терористів, засадах;

- «самодостатність» тероризму. Сучасними гравцями транснаціонального тероризму є формально недержавні організації і групи, наприклад ісламістська організація «Аль Каїда», котрі здійснюють свою діяльність на території кількох держав і володіють достатньо розвинутою інфраструктурою, що містить в собі органи управління, табори для підготовки бойовиків тощо;

- глобальна загроза міжнародному правопорядку та безпеці, і як наслідок, нанесення шкоди політичній системі в цілому. Складність (подвійність) міжнародного тероризму визначається і загрозою внутрішній безпеці держав, на території яких і відбуваються безпосередньо теракти;

- розширення і поглиблення співробітництва між окремими терористичними організаціями, що проявляється у наданні допомоги один одному кадровим складом, воєнно-технічними засобами, обміні досвідом тощо [9, 13];

• «ісламізація» тероризму. На сьогодні існують біля 500 ісламських об'єднань сектантського типу («Аль-Каїда», «Всесвітній фронт боротьби проти іудеїв і хрестоносців», «Аль-джихад», Аль-Джамаа аль-Ісламія», «Ансар аль-Іслам», «Ісламський Рух Узбекистану» і т. п.). «Ісламістські терористи» пропонують світу глобальний проект, альтернативний західному. При цьому, на думку Зейно Барана, вони намагаються втягнути Захід «в зіткнення між двома ідеологіями, що є суперниками в ісламському світі. Прихильники першої ідеології вірять в те, що іслам можна сумістити з світською демократією і основними цивільними свободами. Прихильники другої відстоюють ідею заміни існуючої світової системи новою ісламською державою (халіфатом)» [20].

Сучасний тероризм, тобто тероризм останнього десятиріччя ХХ та початку ХХІ ст. асоціюється з ісламськими фундаменталістами та чеченськими бойовиками, які підтримуються радикальними режимами Близького Сходу. Терористичні організації ісламістів оперують у міжнародних масштабах, використовують сучасні досягнення в сферах зв'язку, транспорту, озброєнь і є джерелами загрози для життя величезної кількості людей (знищення Всесвітнього торгового центру в Нью-Йорку 11 вересня 2001 р., захоплення заручників під час спектаклю «Норд-Ост» в Москві, школи в Беслані і т.п.).

За прогнозами колишніх розвідників - членів Національної Ради з розвідки (НРР) США [15], у 2020 році людство почуватиме себе в значно меншій безпеці, чим сьогодні, а «Аль-Каїду» змінять більш розгалужені, але не менш радикально налагоджені угруповання терористів. Фахівці НРР вважають, що число і характер ключових чинників, що породжують терор у сучасному світі, не зміниться у найближчі 15 років, а основна частина терористичних угруповань складатиметься з представників радикально настроєних ісламістських організацій. Відродження ісламської самоідентифікації призведе до створення широкої мережі поширення ідеології ісламу в Східній Європі, а також в Центральній і Південно-Східній Азії. Ці процеси супроводжуватимуться поглибленням солідарності серед мусульман, які ведуть боротьбу в Палестині, Чечні, Іраку, Афганістані, Кашмірі, Філіппінах та ін. Глобальна боротьба з терором і розвиток інформаційних технологій змусять терористів істотно змінити організаційні форми своєї діяльності.

До 2020 року, на думку експертів НРР, світовий тероризм буде еkleктичною безліччю угруповань, осередків і індивідуальних бойовиків, які отримуватимуть учбові матеріали, керівні вказівки, технології виготовлення і фінансові кошти для проведення акцій через Інтернет та інші електронні системи майбутнього. Фінансування терористичних актів і закупівлі необхідних для цього зброї і інших матеріальних засобів, як і раніше, буде здійснюватись з використанням неформальних фінансових структур типу «Хавала». Усі спроби західних спецслужб припинити банківську діяльність такого роду на території своїх держав успіхом не увінчалися, оскільки усі банківські операції в подібних банківських системах засновані на довірі, проводяться без використання електронних засобів і практично не документуються, через що відстежити такі грошові потоки практично неможливо. Особливу тривогу у фахівців викликає можливість появи у арсеналі бойовиків компонентів біологічної, хімічної і ядерної зброї. Підставою для неї може слугувати інформація про зростаючу активність бойовиків ісламістських угруповань з пошуку доступу до зброї масового ураження [15].

Вірогідність використання ісламістськими терористами досягнень науково-технічного прогресу збільшується завдяки постійно триваючому процесу «демократизації технологій», що дозволяє зробити інструменти масового знищення більш компактними, дешевими і доступними для широкого кола осіб. Так, якщо раніше вибухові пристрої і годинникові механізми до них були громіздкими і дорогими, то зараз пластикова вибухівка і цифрові таймери до неї легкі і відносно дешеві, а затрати на захоплення літака інколи лиш ненабагато перевищують вартість авіаквитка.

Зазначений аспект також сприяв широкому впровадженню інформаційних технологій, що дало можливість користуватись відносно недорогими засобами зв'язку, котрі дозволили

стати глобальними групам, що раніше діяли у межах юрисдикції національних правоохоронних органів. Виникнення і широке розповсюдження Інтернету внесло суттєві зміни у можливості терористичних груп як у використанні глобального зв'язку, так і у розповсюдженні власних ідей, підтриманні необхідних контактів, координації планів та пошуку необхідної інформації про об'єкти майбутніх терактів.

Крім цього, сучасна цивілізація містить у собі складні високотехнологічні системи, від безперервного функціонування яких багато в чому залежить її існування. Розвиток зазначених систем супроводжується їх ускладненням і, як наслідок, підвищенням рівня вразливості і ламкості. Зазначене, на думку експертів, призводить до того, що інфраструктура стає «вразливою для локальних аварій, котрі вже в свою чергу можуть викликати широкомасштабні або катастрофічні аварії».

Хоча на сьогодні на території України не зафіксовано фактів та ознак організованої діяльності міжнародних ісламістських терористичних угруповань, для України є актуальними наведені в статті виклики і потенційні загрози, спричинені міжнародним тероризмом.

Так, за висновками вітчизняних експертів, тероризм як соціальне явище існує в Україні у проявах, характерних для початкової стадії його розвитку. Виключати здійснення терактів на території України не можна, особливо враховуючи те, що наша держава є активним учасником забезпечення міжнародної безпеки, підписала і ратифікувала тринадцять універсальних конвенцій про боротьбу з тероризмом і протоколів до них.

Цілком очевидним є те, що розробка ефективних заходів запобігання тероризму в країні є нагальним питанням державної політики. На сьогодні антитерористична політика України передбачає впровадження механізму, що поєднує сукупність політичних, правових, організаційних, інформаційних, соціальних, контррозвідувальних, розвідувальних, оперативно-розшукових, режимних, фінансових та інших заходів і окрему організаційну систему, до якої органи державної влади й управління залучаються нормативно, а громадські організації – на умовах заохочення і сприяння.

Правову основу боротьби з тероризмом в Україні становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [3], інші закони України [1, 2], Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом, Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом, Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, інші міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

З урахуванням міжнародного досвіду в сфері законодавчого регулювання різноманітних аспектів боротьби з тероризмом Верховною Радою України у вересні 2006 р. прийнято Закон України «Про внесення змін і доповнень до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запобігання тероризму», яким врегульовані питання криміналізації таких діянь, як підбурювання до вчинення терористичного акту, залучення та навчання терористичної діяльності, публічні заклики до вчинення терористичного акту, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання матеріалів з такими закликами.

З метою запобігання проявам ядерного тероризму згідно із Законом України «Про боротьбу з тероризмом» [3] за ініціативою СБ України постановою Кабінету Міністрів України № 1051 від 15 серпня 2007 р. «Про затвердження єдиної державної системи запобігання, реагування та припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків» визначено перелік об'єктів можливих терористичних спрямувань: атомні електростанції, підприємства з переробки та зберігання радіоактивних матеріалів, на кожен з яких складено превентивні плани ліквідації терористичних загроз, які корегуються за результатами постійного аналізу агентурно-оперативної обстановки та систематичних тренувань.

У зв'язку з ратифікацією Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму в Україні посилено кримінальну відповідальність за скоєння злочину, покарання за який передбачено статтями 265, 265-1 («Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами»),

«Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію») КК України. Указом Президента України від 11 грудня 1998 р. № 1343 в державі створено Антитерористичний центр (АТЦ) при СБ України, що здійснює взаємодію з АТЦ СНД та іншими міжнародними антитерористичними організаціями.

На думку експертів (Майбороди В. К., Кузьміна С. А. та ін.) [12,13,14], сьогодні продовжує існувати можливість використання території України міжнародними терористичними організаціями у якості транзитної території для проникнення в країни Західної Європи, переховування своїх членів, створення бізнесових структур для фінансового забезпечення своєї діяльності, спроб придбання зброї та інших засобів ураження.

Отже, проблема загроз тероризму в Україні існує. Її першопричини слід шукати у політичній, економічній, соціальній сферах. Так, вбивство В. Гетьмана, Г. Гонгадзе, Є. Щербаня, М. Шкрібляка, замах на життя під час передвиборчої кампанії 2002 р. кандидата в Президенти України Н. Вітренко, народних депутатів України В. Марченка та Н. Лимар свідчать, що ці злочини були вчинені на замовлення і мають політичний характер. Низка вибухів, що сталися в Україні в 2011 році (20 січня в м. Макіївці, 13 жовтня в м. Харкові, 16 листопада в м. Дніпропетровську, Запоріжжі), а також 27 квітня 2012 року в м. Дніпропетровську є підтвердженням існування в Україні підґрунтя для скоєння терористичних актів політико-економічного спрямування.

Фахівці вважають, що в Україні існують зовнішні та внутрішні чинники, які посилюють загрозу виникнення терористичних проявів. До зовнішніх чинників відносяться:

– геополітичне становище України на стику сфер впливу Росії, Заходу, США, Туреччини і мусульманського світу;

– участь України у міжнародних миротворчих і антитерористичних операціях;

– ухвалення Україною рішень з чутливих питань міжнародної політики, які можуть протирічити позиції країн мусульманського світу;

– існування міграційних потоків через Україну з терористично небезпечних регіонів, зокрема Іраку, Афганістану, Пакистану, Таджикистану, Індії та інших.

Серед внутрішніх чинників терогенності слід виокремити:

– криміналізацію та корумпованість усіх галузей суспільства;

– соціально-економічне розшарування та соціальне невдоволення 83 % населення держави, яке перебуває за межею прожиткового мінімуму;

– неефективність правоохоронної та судової систем влади;

– внутрішньополітичну нестабільність, спроби посилення протистояння західного і східного регіонів України, розігрування «кримськотатарської карти»;

– присутність в Україні окремих прихильників міжнародних ісламістських терористичних та релігійно-екстремістських організацій, посилення фундаменталістського впливу на окремих осіб, які сповідують ідеологію релігійно-екстремістських організацій. Небезпечною для України є присутність частини чеченської діаспори, яка утворилася внаслідок нелегальної міграції з Російської Федерації осіб, причетних до екстремістської та терористичної діяльності на території Чеченської Республіки [18];

– наявність в Україні дипломатичних представництв та установ іноземних держав, які беруть активну участь в антитерористичних операціях на територіях Іраку та Афганістану;

- дислокація на території України об'єктів Чорноморського Флоту РФ.

Слід зазначити, що в Україні впродовж останніх років на законодавчому рівні в цілому сформовано систему забезпечення антитерористичної безпеки, яка дозволяє організувати роботу з запобігання і припинення терористичних актів, попередження кризових ситуацій та відповідає стандартам провідних держав світу. Проте вітчизняні терологи (Майборода В. К., Кузьмін С. А., Романенко Ю. М., Семенюк О. Г. та ін.) вважають що:

– Україна і надалі повинна активно підтримувати заходи світової спільноти у боротьбі

з цим явищем, дотримуватись взятих на себе зобов'язань, сприяти тісній співпраці спеціальних органів з аналогічними структурами інших країн, уніфікувати законодавчу базу на основі міжнародних норм, зайняти принципову позицію засудження будь-яких форм тероризму, незважаючи навіть на виправдувальні його мотиви;

– варто посилити інформаційний обмін та співробітництво силових відомств (СБУ, СЗРУ, МВС, Генеральної прокуратури, АДПСУ та ін.), що беруть участь у боротьбі з тероризмом, із метою підвищення ефективності їхньої взаємодії та координації при проведенні спільних контр- і антитерористичних операцій;

– слід активізувати роботу з реалізації норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань міграції», який вступив у дію 5 травня 2011 року, у першу чергу, що стосується створення належних правових засад посилення боротьби з нелегальною міграцією, поліпшення управління міграційними процесами, посилення юридичної відповідальності за правопорушення у цій сфері, посилення юридичної відповідальності як іноземців, так і громадян України за порушення міграційного законодавства;

– особливу увагу доцільно приділяти профілактичній роботі, яка повинна здійснюватись на різних рівнях:

- *політичному* – ліквідація та нейтралізація передумов, які посилюють загрозу тероризму, коригування, відповідно до ситуації, політико-правового поля;

- *економічному* – розроблення механізмів реалізації затверджених економічних програм, фінансування спеціальних програм боротьби зі злочинністю, підвищення життєвого рівня населення, організація і контроль за реалізацією заходів з унеможливлення фінансування тероризму;

- *соціальному* – формування у суспільстві об'єктивних і точних уявлень про реальні можливості тероризму, віри у принципову непоступливість держави щодо шантажу з боку терористів. Запровадження сучасних освітніх програм і педагогічних технологій, спрямованих на виховання дітей і молоді України на засадах національної свідомості, міжнаціональної толерантності, правового світогляду на нетерпимості до тероризму;

- *індивідуальному* – здійснення адресного і прицільного профілактичного впливу, що містить в собі правовий, ідеологічний, інтернаціональний, патріотичний аспекти.

З огляду на розширення політичних, економічних, гуманітарних та культурних зв'язків України з державами СНД та іншими країнами світу, де тривають збройні конфлікти, присутність українського військового контингенту в Іраку, перебування в нашій країні більше 100 тисяч іноземців із країн Близького Сходу, Південно-Східної і Центральної Азії та Північної Африки, у тому числі більше 30 тисяч студентів - громадян країн - традиційних постачальників нелегальних мігрантів [19], серед яких виявлена присутність прихильників міжнародних ісламістських терористичних та релігійно-екстремістських угруповань, нестабільність соціально-політичної ситуації в державі тощо для України зростає актуальність викликів і потенційних загроз, спричинених міжнародним тероризмом.

У зв'язку з викладеним потребує подальшого розвитку система забезпечення антитерористичної безпеки, яка б дозволила організувати роботу з запобігання і припинення терористичних актів, попередження кризових ситуацій та відповідала б стандартам провідних держав світу, створення дієвого механізму запобігання, реагування та протидії терористичним загрозам, життю і здоров'ю громадян України, установам і об'єктам державної власності України за її межами.

Література:

1. Закон України «Про розвідувальні органи України» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 19.

2. Закон України «Про ратифікацію Рішень про створення та діяльність Антитерористичного центру держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 6.
3. Закон України від 31.05.2005 № 2600-IV «Про боротьбу з тероризмом» // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 25.
4. Договор о сотрудничестве государств-участников СНГ в борьбе с терроризмом // Официальный сайт АТЦ СНГ [Електронний ресурс]. – Режим доступа до сайту : cisatc.org/135/152/275
5. Программа сотрудничества государств-участников СНГ в борьбе с терроризмом и иными насильственными проявления экстремизма на 2011-2013 годы // Официальный сайт АТЦ СНГ СНГ : [Електронний ресурс]. – режим доступа до сайту : . – cisatc.org/135/151
6. Адлер Г. Е. Проблемы борьбы с терроризмом у национальном законодательстве держав і міжнародно-правовій практиці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філософії у галузі права / Г. Е. Адлер. – К., 2003. – 13 с.
7. Вознюк В. С. Міжнародний тероризм в сучасних глобалізаційних стратегіях: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец 23.00.04 «Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку» / В. С. Вознюк. – К., 2005. – 17 с.
8. Гармашов І. Ю. Вплив сучасного тероризму на суспільно-політичний розвиток людства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філософії в галузі політології: спец. 23.00.01»Теорія та історія політичної науки» / І. Ю. Гармашов. – К., 2006. – 25 с.
9. Горбунов Ю. С. Тероризм и правовое регулирование противодействия ему: монография / Ю.С. Горбунов. – М. : Молодая гвардия, 2008. – 460 с.
10. Гуцало М. Г. Організація протидії сучасному тероризму / М. Г. Гуцало. – К. : ТОВ «Видавництво Аратта», 2009. – 262 с.
11. Майборода В. К. Вступне слово / В. К. Майборода // Державна політика у сфері запобігання тероризму: міжнародний досвід і його актуальність для України : [зб. матер. наук.-практ. конф.], (Київ, 31 жовтня 2008 р.). – К. : Інтертехнологія, 2008. – С. 6–7.
12. Моджорян Л. А. Тероризм: правда і вигадки / Л. А. Моджорян. — К. : Політвидав України, 1985. — 175 с.
13. Общие тенденции исламского политического процесса в мире [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.easttime.ru/section>. — Время Востока.
14. Отчет Национального совета по разведке США [Електронний ресурс] — Режим доступа : http://www.nationalsecurity.ru/library/00016_future.htm.
15. Пилар П. География исламистского терроризма расширилась [Електронний ресурс] / П. Пилар. — Режим доступа : <http://www.antiterror.kz>. — Antiterror.Kz. Тероризм и преступность в мире.
16. Словарь конфликтолога / [Анцупов А. Я., Шипилов А. И.] — СПб.: Питер, 2006 — 528 с.
17. Семикін М. В. Створення терористичної групи чи терористичної організації: [кримінально-правове дослідження] / М. В. Семикін. — Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. — 145 с.
18. Протидія терористичній діяльності (Кримінально-правові аспекти) / [Шамара О.В., Бантишев О.Ф., Чорний Р.Л.] — К.: НА СБУ, 2011 — 159 с.
19. Baran, Zeyno. Fighting the War of Ideas / Baran, Zeyno // Foreign Affairs. — 2005. — Vol. 84. — Iss. 6. — November/December.

Ткач В. Ф. Особенности современного международного терроризма: характерные черты, вызовы и угрозы

В статье исследуются характерные черты международного терроризма на современном этапе, связанные с ним вызовы и угрозы для Украины.

Ключевые слова: *терроризм, характерные черты, вызовы, угрозы.*

Tkach V. Features of international terrorism: personal touches, challenges and threats

The article researches current international terrorism particular features, its relative challenges and threats posed to Ukraine.

Keywords: *terrorism, particular features, challenges, threats.*

УДК 232. 057.159

Белянська Вікторія Василівна,

*здобувачка Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова*

ЕТАТИСТСЬКИЙ ТЕРОРИЗМ Т. ГОББСА В ІДЕОЛОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТЕРОРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Статтю присвячено проблемі зв'язку між державно-орієнтованим та недержавним тероризмом як ідеологічним явищем у контексті концепції Т. Гоббса.

Ключові слова: *терор, тероризм, етатистський тероризм, недержавний тероризм*

Існує поширене упередження, згідно з яким терор і тероризм, як висловився Бенджамін Барбер, є «патологічним виразом відчаю» [цит. за: 5], тенденції до апатії, депресії і фаталізму, а не до політичних дій. Але той, хто наповнений ненавистю й відчаєм, робить своїм актом відчаю насильство, виражає себе, хвилюється або працює, або в гіршому випадку, скаженіє. Але це явно не стосується сучасного тероризму і терористичних організацій. Відчай і тероризм є взаємовиключними, тому що планування і здійснення успішної терористичної атаки потребують її ретельної організації.

Організація конкретних раціональних дій забезпечує терористам постійний зв'язок формалізації і впровадження цільової програми, і вони добре поєднують з формальною раціональністю дій тривожні стани, такі як відчай, паніка або істерика [5].

У популярній помилці «образ терору» генерується зображення терориста як відчайдушного або божевільного маніяка, або головоріза. і божевільних, які дійсно існують між терористами. При цьому не завжди враховуються ідеологія терористичних організацій і груп, готовність цих людей для принесення себе в жертву ради «справи» конкретного теракту [3].

Часто довільні і, здавалося б безцільні атаки тероризму задля вбивства цивільних осіб, у більшості випадків не є відчайдушними. Атаки ці або слідує логіці цільових ескалацій, мобілізації на ідеологічній основі «насильства через пропаганду». Вони часто навіть не переслідують певних цілей нападу аби вони співпадали з ідеологією терористичної групи або відповідали завданням мобілізації членів організації та справляли потрібний вплив на певні частини населення та громадськість.

Терористи збільшують кількість атак символічного опору і сприяють генеруванню дифузної тривоги серед населення для дестабілізації політичного порядку. Тактично безцільною для терористичної організації є зупинка у виконанні замахів терористичних груп, особливо коли свідомо обраною і цілеспрямовано-реалізованою стає стратегія створення обстановки страху. Найбільше занепокоєння виникає тоді, коли теракти стають інтенсивними і непередбачуваними. У цьому випадку стає зрозумілим, що їх скеровує і замовляє якась держава.

У науковій літературі одним із перших теоретиків етатистського тероризму справедливо вважається Т. Гоббс [2-4], який заклав основу для ідеологій сучасного тероризму, пов'язавши державну владу, терор і безпеку в єдиний концептуальний вузол. На думку цього автора, сильною стороною будь-якого терору виступає поєднання формальної раціональності і емоційного впливу на масову свідомість. Сучасні терористичні організації відтворюють у своїй діяльності значну чисельність прийомів ідеологічного тероризмування